

Zraven srednjega ravnika mislimo si še več ravnikov ali krogov, kateri so pa toliko manjši, kolikor bliže so tečajema. Krogi, ki si jih mislimo skozi oba tečaja in dvakrat čez ravnik, imenujejo se póludnevnik i.

Vsak póludnevnik deli zemljo v vzhodno in zahodno poluto, in ker se skozi vsako piko lahko misli ravnik ali póludnevnik, mislimo si vso zemljo prevlečeno s stopinjsko mrežo. Po stopinjskej mreži se vidi, kje in kako daleč je ta ali óni kraj na zemlji. Daljava kraja od prvega póludnevnik a je zemljepisna dolgost, in daljava kraja od ravnika do tečajev je zemljepisna širokost.

Bližej ko je kak kraj na zemlji proti tečaju, mrzlejši je, ker solnčni žarki póšev na-nj sijejo; a bližej ko je kak kraj ravniku, vročejši je, ker tam solnčni žarki navpično na zemljo sijejo. V sredi med ravnikom in tečajema nij niti premraz niti prevroče, nego zmerna gorkota je, kakor je za ljudi najugódnjše.

Okraj in dežela.

Več občin vkup jednega okraja imajo svojo višjo gosposko, ki se imenuje okrajno poglavarstvo. Tú dobivajo občinski predniki vodila in ukaze, kar zadeva njihovo občino; tudi se tú obravnavajo pritožbe posameznih srenjčanov in sploh vse, kar se tiče javnega reda in mirú v občinah in pri posameznih osebah. Tú se nabirajo vojaki, čuje se nad obrtnijo in sploh, da se postave spoštujejo in izpolnujejo. Tú se snidejo volilci, da volijo svoje zastopovalce v deželni zbor. Pri vsakem okraji je posebna šolska oblastnija, ki se imenuje okrajni šolski svét, kateri skrbi za korist ljudskih šol v svojem okraji.

V vsakem okraji je tudi okrajna sodnija, katera določuje „o svojem in tujem“, kjer se posestva vknjižujejo, pogodbe zavarujejo, dedšine oskrbljujejo in kazenske postave izvršujejo.

Zraven teh okrajnih oblastnij je v vsakem okraji tudi davkarija, kjer se iz vsega okraja davki plačujejo.

Več okrajev pod jedno višjo gosposko in sploh jeden kos zemlje, v katerem jeden narod prebiva, je dežela. V vsakej deželi je najvišja gosposka *deželna vlada in v šolskih rečeh deželni šolski svét*. Deželna vlada je navadno v glavnem mestu dežele. Nad okrajnimi sodnijami je višja deželna sodnija.

Najvišja gosposka vseh oblastnij je v stolnem mestu ministerstvo in za sodnijske zadeve je višja zborna sodnija. Vsak ima pravico, da se lahko pritoži pri višjej oblastniji, ako mu nižja gosposka ne zadostuje. Višja oblastnija dotično stvar vnovič preiskuje in potrdi določbo prve gosposke, ali jo pa zavrže.

V vsakej deželi je deželni zbor, kjer zborujejo poslanci, ki so jih posamezna mesta in okraji izvolili in v zbor poslali, da se posvetujejo in sklepajo o vsem, kar je v korist in blagor dežele. Sklepe deželnih zborov, da postanejo postava, potrjuje cesar.